

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра туризму та готельного господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В. _____

Протокол № __ від _____ 2017 р.

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
ЕКСКУРСОЗНАВСТВО І МУЗЕЄЗНАВСТВО

підготовки бакалавра
спеціальності 242 Туризм
освітньої програми Туризм

підготовки бакалавра
спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
освітньої програми Готельно-ресторанна справа

Програма навчальної дисципліни «ЕКСКУРСОЗНАВСТВО І МУЗЕЄЗНАВСТВО» підготовки бакалавра, галузі знань *24 Сфера обслуговування*, спеціальності *242 Туризм*, за освітньою програмою *Туризм*; підготовки бакалавра, галузі знань *24 Сфера обслуговування*, спеціальності *241 Готельно-ресторанна справа*, за освітньою програмою *Готельно-ресторанна справа*.

Розробник: Лисюк Тетяна Василівна, канд. пед. наук, доц. кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рецензент: Павловська Тетяна Сергіївна, канд. геогр. наук, доцент кафедри географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри туризму та готельного господарства

протокол № від 2017 р.

Завідувач кафедри:

проф. Ільїн Л. В.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією географічного факультету
протокол № 1 від 13 вересня 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

Поручинський В. І.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

протокол № ____ від ____ . ____ . 2017 р.

© Лисюк Т. В., 2017

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання		Галузь знань 24 Сфера обслуговування
Кількість кредитів – 7	Спеціальність 242	
Модулів – 6	Туризм; 241 Готельно- ресторанна справа	Семестр – 1-2
Змістових модулів – 2		Лекції – 54 год.
ІНДЗ: €		Практичні – 52 год.
Загальна кількість годин – 210		Самостійна робота – 90 год.
Тижневих годин:3	Освітня програма Туризм; Готельно- ресторанна справа	Консультації – 14 год.
		Форма контролю: (1 семестр – залік; 2 семестр – екзамен)

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліна «Екскурсознавство і музеєзнавство» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки і забезпечує можливість використання базових знань та навичок в туризмі.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система наукових знань про теоретичні й методичні аспекти підготовки екскурсій, техніки їх проведення, напрями й форми розвитку екскурсійної діяльності в конкретних просторово-часових умовах.

Метою вивчення дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» є надання студентам науково-професійних знань з теорії й методики підготовки екскурсій, техніки їх проведення, організації екскурсійної справи в умовах ринкової економіки, підготовка кваліфікованих спеціалістів в сфері туристичної індустрії.

Основними **завданнями** дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» є:

- засвоєння теоретичних і практичних засад створення екскурсії та організації екскурсійних послуг;
- набуття навичок аналізу і планування діяльності підприємств, що мають надавати екскурсійні послуги;
- аналіз історичних аспектів і сучасного стану туристсько-екскурсійної і музейної діяльності в Україні та світі.

Згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної програми студенти повинні

знати:

- зміст предмета та об'єкта вивчення курсу, його теоретико-методологічну базу дослідження, яка розкриває сутність, основні ознаки, функції екскурсій, класифікації екскурсій за метою, завданням та формою проведення, формування екскурсійної тематики з урахуваннями найбільш повного задоволення попиту споживачів на екскурсійні послуги;
- історичні аспекти становлення та розвитку екскурсійної та музейної справи в Україні;
- сучасний стан та проблеми туристсько-екскурсійної діяльності в умовах ринкової економіки;
- основні поняття екскурсійної методики, технологічні процеси створення нової екскурсії з урахуванням міждержавного стандарту ДЕСТ 28681.1–95 Туристично-екскурсійного обслуговування;
- туристичні послуги. Загальні вимоги, методичні прийоми показу, розповіді та техніки проведення екскурсій;
- особливості проведення екскурсій для різних груп населення з урахуванням вікових особливостей екскурсантів;

вміти:

- аналізувати основні етапи становлення та розвитку екскурсійної та

музейної справи в Україні. Використовувати елементи педагогіки та психології в екскурсійній практиці для підвищення рівня та ефективності сприйняття та засвоєння екскурсійного матеріалу;

- формувати екскурсійну тематику з урахуванням вікових особливостей екскурсантів. Користуватися екскурсійною методикою, яка включає застосування науково-обґрунтованих прийомів і способів підготовки та проведення екскурсій для ефективного засвоєння екскурсійної тематики;
- при створенні нової екскурсії студенти повинні вміти визначати мету, завдання та тему екскурсії, правильно вибрати об'єкти показу, їх кількість та послідовність показу, вміти створювати технологічну документацію: маршрут екскурсії, технологічну картку, контрольний текст, «портфель екскурсовода», карток (паспортів) екскурсійних об'єктів, список літератури та інших джерел екскурсійного матеріалу розкриваючи тему екскурсії;
- в ході вивчення курсу студенти повинні ознайомитися з професійною майстерністю екскурсовода та технікою ведення екскурсій. На основі критеріїв оцінювання – екскурсії вміти проводити аналіз якості екскурсійних послуг.

Міждисциплінарні зв'язки: педагогікою, психологією, туризмологією, правовим регулюванням туристичної діяльності, організацією рекреаційних послуг, організацією туристичних подорожей.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 210 годин / 7 кредитів ECTS.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Протягом вивчення дисципліни «Екскурсознавство і музеєзнавство» у бакалаврів повинні сформуватися такі компетентності:

Загальні:

- здатність учитися, здобувати нові знання, уміння;
- здатність вирішувати проблеми у професійній діяльності на основі абстрактного мислення, аналізу, синтезу та прогнозу;
- здатність до пошуку, обробки і аналізу інформації з різних джерел, що необхідна для розв'язування наукових і професійних завдань;

Спеціальні (фахові)

- знання та практичні навички на рівні новітніх досягнень, що необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екскурсознавства і музеєзнавства;
- здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при осмисленні проблем екскурсійної та музейної справи;
- здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності;
- здатність самостійно розробляти проекти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей у сфері екскурсознавства і музеєзнавства;
- здатність освоєння нових технологій ведення екскурсій;
- здатність використовувати сучасне обладнання для проведення екскурсій у музеях;
- здатність складати практичні рекомендації щодо створення нових екскурсійних продуктів;
- здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екскурсознавства і музеєзнавства.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назви змістових	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Консультації
Змістовий модуль I.					
Основи екскурсійної теорії					
Тема 1. Сутність та основні поняття екскурсійної діяльності.	7	2	-	4	1
Тема 2. Структура, ознаки та функції екскурсій. Класифікація екскурсій.	8	2	2	4	-
Тема 3. Екскурсійний метод пізнання	9	2	2	4	1
Тема 4. Організація надання екскурсійних послуг на туристсько-екскурсійних підприємствах	8	2	2	4	-
Тема 5. Історичні аспекти становлення й розвитку екскурсійної діяльності в Україні та світі	6	2	2	2	-
Змістовий модуль II.					
Організаційно-технологічні вимоги щодо проектування та проведення екскурсій					
Тема 1. Екскурсійна методика	9	2	2	4	1
Тема 2. Організаційно-технологічні вимоги щодо проведення екскурсій	9	2	2	4	1
Тема 3. Методичні прийоми екскурсійного показу	9	2	2	4	1
Тема 4. Методичні прийоми розповіді	7	2	2	2	1
Тема 5. Поняття якості екскурсій. Основні критерії оцінки екскурсій	8	2	2	4	-
Тема 6. Професійна майстерність екскурсовода	6	2	2	2	-
Змістовий модуль III. Спеціалізація екскурсійних послуг та особливості їх організації					
Тема 1. Особливості проведення екскурсій для різноманітних груп населення.	8	2	2	4	-
Тема 2. Особливості організації та проведення оглядових екскурсій по місту	6	2	2	2	-
Тема 3. Особливості організації та проведення екскурсій на історичну й архітектурну тематику	7	2	2	2	1
Тема 4. Особливості організації та проведення мистецтвознавчих і літературних екскурсій	9	2	2	4	1
Тема 5. Особливості організації та проведення музейних екскурсій	7	2	2	2	1
Тема 6. Природознавчі й географічні екскурсії	9	2	2	4	1

Змістовий модуль IV. Основи музеєзнавства					
Тема 1. Музейні установи в системі освіти, культури і туризму.	6	2	2	2	
Тема 2. Класифікація музеїв України.	9	2	2	4	1
Тема 3. Основні напрями роботи музеїв.	6	2	2	2	
Тема 4. Комерційна та фандрайзингова діяльність.	8	2	2	4	
Змістовий модуль V. Організація екскурсійної справи у музеях та в практиці культурологічного туризму					
Тема 1. Географічно-туристична пам'яткознавча характеристика визначних музеїв України.	7	2	2	2	1
Тема 2. Нові інформаційні технології музейної справи.	8	2	2	4	
Тема 3. Музеї та екскурсійно-туристичний рух.	8	2	2	4	
Змістовий модуль VI. Організація екскурсійної справи у музеях та в практиці культурологічного туризму					
Тема 1. Перспективи інтеграції українських музеїв у регіональні, національні та міжнародні музейні організації.	9	2	2	4	1
Тема 2. Пріоритетні напрями та завдання розбудови національної музейної мережі.	8	2	2	4	
Тема 3. Ринкові засади музейного менеджменту.	9	2	2	4	1
Залік, екзамен					
Всього годин:	210	54	52	90	14

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу.
Перевірка здійснюється під час тестового контролю і оцінюється відповідною кількістю балів.
2. Підготовка до занять, виконання практичних робіт та самостійних завдань.
Перевірка здійснюється під час виконання практичних занять. Якість, кількість і терміни виконання враховуються при виставленні поточної оцінки за відповідний змістовий модуль.
3. Систематизація вивченого матеріалу перед з іспитом
Перевірка здійснюється під час іспиту.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Кожному студенту необхідно виконати індивідуально-дослідне завдання – Розробити маршрут екскурсії, за однією з тематичних екскурсій на вибір:

1. Виробнича екскурсія.
2. Мистецтвознавча екскурсія.
3. Етнографічна екскурсія.
4. Архітектурно-містобудівна екскурсія.

Оформити текст екскурсії і портфель екскурсовода, створити презентацію розробленої екскурсії

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін здійснюється на основі результатів поточного контролю й модульного контролю знань.

Результати поточного контролю: оцінки за виконання студентом практичних робіт; оцінка за виконання і захист ІНДЗ.

Розподіл балів та критерії оцінювання (1 семестр)

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів поточного контролю і модульного контролю знань.

Результати поточного контролю:

- оцінки за підготовку до практичних занять;
- оцінка за виконання індивідуального завдання.

Оцінювання підготовки до практичного заняття враховує наявність письмової доповіді на питання й рівень компетентності у ньому. Оцінювання здійснюється за наступною шкалою: (2-4 бали). Максимальна кількість балів за 13 практичних робіт становить 32 бали.

Оцінка індивідуального завдання складає 8 балів. З них 3 бали відводиться на оцінку за дотримання вимог до оформлення роботи (1 бал – задовільно, 2 бали – добре, 3 бали – відмінно); 2 бали відводиться за новизну роботи; 3 бали – за оцінку змісту роботи (1 бал – задовільно, 2 бали – добре, 3

бали – відмінно).

Результати модульного контролю:

- оцінка за виконання контрольної роботи змістового модуля 1;
- оцінка за виконання контрольної роботи змістового модуля 2;
- оцінка за виконання контрольної роботи змістового модуля 3.

Підсумкова оцінка складається з поточної модульної оцінки (максимум – 40 балів) і контрольної модульної оцінки (максимум – 60 балів).

Підсумкова оцінка складається з поточної модульної оцінки (максимум – 40 балів) і контрольної модульної оцінки (максимум – 60 балів). Якщо у підсумку виконання усіх видів навчальної роботи з даної дисципліни студент набирає не менше 75 балів, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залі. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Залікова оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання екзаменаційних завдань.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ (за 1-й семестр)

Поточний контроль (мах = 40 балів)														Модульний контроль (мах = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1													Модуль 2	Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					ІНДЗ	МК Р 1	МКР 2	МКР 3	
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T5		18	22	20	
2	2	2	3	2	2	4	4	2	3	2	2	2	8				

Шкала оцінювання для заліку (1-й семестр)

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Для заліку
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Розподіл балів та критерії оцінювання (2 семестр)

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів поточного контролю і модульного контролю знань.

Результати поточного контролю:

- оцінки за підготовку до практичних занять;
- оцінка за виконання індивідуального завдання.

Оцінювання підготовки до практичного заняття враховує наявність письмової доповіді на питання й рівень компетентності у ньому. Оцінювання здійснюється за наступною шкалою: (2-4 бали). Максимальна кількість балів за 13 практичних робіт становить 32 бали.

Оцінка індивідуального завдання складає 8 балів. З них 3 бали відводиться на оцінку за дотримання вимог до оформлення роботи (1 бал – задовільно, 2 бали – добре, 3 бали – відмінно); 2 бали відводиться за новизну роботи; 3 бали – за оцінку змісту роботи (1 бал – задовільно, 2 бали – добре, 3 бали – відмінно).

Результати модульного контролю:

- оцінка за виконання контрольної роботи змістового модуля 1;
- оцінка за виконання контрольної роботи змістового модуля 2;
- оцінка за виконання контрольної роботи змістового модуля 3.

Підсумкова оцінка складається з поточної модульної оцінки (максимум – 40 балів) і контрольної модульної оцінки (максимум – 60 балів).

Підсумкова оцінка складається з поточної модульної оцінки (максимум – 40 балів) і контрольної модульної оцінки (максимум – 60 балів). Якщо у підсумку виконання усіх видів навчальної роботи з даної дисципліни студент набирає не менше 75 балів, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає екзамен. При цьому бали, набрані за

результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Екзаменаційна оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання екзаменаційних завдань.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ (за 2-й семестр)

Поточний контроль (мах = 40 балів)														Модульний контроль (мах = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1													Модуль 2	Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					ІНДЗ	МК Р 1	МКР 2	МКР 3	
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T5		18	22	20	
2	2	2	3	2	2	4	4	2	3	2	2	2	8				
																	100

Шкала оцінювання для екзамену (2-й семестр)

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Для екзамену
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов В. В. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України / В. В. Абрамов, М. М. Покоłodна // Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. – Вып. 75. Сер.: Экономические науки. – К.: «Техніка», 2007. – С. 203 – 211.
2. Бабанина О. В. Наглядность в экскурсии. Методические рекомендации / О. В. Бабанина. – М.: ЦРИБ «Турист», 1976. – 24с.
3. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник / Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. – Альтерпрес, 2007. – 464 с.
4. Гецевич Н. А. Основы экскурсоведения: Учеб. пособие / Н. А. Гецевич. Минск, Изд-во «Университетское», 1999. – 160с.
5. ГОСТ 28681.1-95 Туристско-экскурсионное обслуживание. Проектирование туристских услуг.
6. ГОСТ 28681.2-95 «Туристско-экскурсионное обслуживание. Туристские услуги. Общие требования».
7. ГОСТ 28681.3-95 «Туристско-экскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов».
8. Грибанова С. В. До питання про підготовку екскурсійних кадрів в Україні на початку ХХ ст. / С. В. Грибанова // Туристично-краєзнавчі дослідження. Вип.1., 4.2. К., 1998. – С.165 – 170.
9. Грибанова С. В. Роль наукових товариств та видатних науковців Києва в розвитку екскурсійної справи в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. / С. В. Грибанова // Туристично-краєзнавчі дослідження. – К., 2000. – 215 с.
10. Гуляев В. Г. Организация туристской деятельности. Учебное пособие / В. Г. Гуляев. – М.: Нолидж – 1996. – 312 с.
11. Довженко Г. П. Экскурсионное дело: Учебное пособие / Г. П. Довженко. – М.: ИКЦ, Ростов-на-Дону: Издательский дом «Марат», 2005. – 272 с.
12. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР. Учебное пособие / Дьякова Р. А. – М.: ЦРИБ «Турист», 1981. – 72 с.
13. Дьякова Р. А. Основы экскурсоведения: Учебное пособие для слушателей фак. общ. профессий пед. ин-ов. / Р. А. Дьякова, Б. В. Емельянов, П. А. Пасечный. – М.: Просвещение, 1985. – 256 с.
14. Емельянов Б. В. Екскурсознавство: Навч. посіб. / Б. В. Емельянов. – М.: Радянський спорт, 2007. – 216 с.
15. Жарков А. Д. Экскурсия как педагогический процесс. Методические рекомендации / А. Д. Жарков. – М.: ЦРИБ «Турист», 1983. – 40 с.
16. З історії вітчизняного туризму: Зб. наук. ст. – К.: ФПУ, Інститут туризму, 1997. – 280 с.
17. Закон України «Про внесення змін до закону України «Про туризм», від 18 листопада 2003 року, № 1282- IV.

18. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм», від 18 листопада 2003 року, № 1282- IV.
19. Зародження і розвиток екскурсійної справи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://5fan.info/jgeujgatyqas.html>.
20. Илюхин М. М. Музейные экскурсии. Методические рекомендации / М. М. Илюхин. – М.: ЦРИБ «Турист», 1991. – 80 с.
21. Илюхин М. М. Особенности и средства показа в экскурсии / Илюхин М. М. – М.: ЦРИБ «Турист», 1980. – 80 с.
22. Илюхин М. М. Рассказ на экскурсии / Илюхин М. М. – М.: ЦРИБ «Турист», 1981. – 48 с.
23. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібн. [В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко]. – К., Кондор. – 2004. – 166 с.
24. Культурология и экскурсоведение: Конспект лекций / Сост. К. В. Кулаев. – М.: Российская международная академия туризма, 1998. – 112 с.
25. Логинов Л. М. История развития туристско-экскурсионного дела / Л. М. Логинов, Ю. В. Рухлов. – М.: ЦРИБ «Турист», 1989. – 77с.
26. Мезенцева Г. Г. Музезнаводство / Г. Г. Мезенцева. – К., 1980. – 134 с.
27. Менеджмент туризма: Туризм как объект управления: Учебник / Под ред. Квартальнова В. А. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 302с.
28. Методичні рекомендації з питань провадження екскурсійної діяльності / [Гасюк Н., Головатий М., Красій Р., Передерко В.] – Івано-Франківськ, 2009. – 45 с.
29. Науменко Г. П. Проблеми розвитку внутрішнього туризму в Україні / Г. П. Науменко // Внутрішній туризм в Україні: окремі аспекти. – К., 2002. – 160с.
30. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг : навч.-метод. посіб. / С. Г. Нездоймінов. – Одеса : Астропринт, 2011. – 216 с.
31. Новиков А. М. Повышение квалификации экскурсоводов. Методические рекомендации / А. М. Новиков. – М.: ЦРИБ «Турист», 1980. – 48 с.
32. Обозний В. В. Краєзнавча підготовка менеджерів туризму в умовах педагогічного університету: Монографія / В. В. Обозний. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 204 с.
33. Омельченко Б. Ф. Экскурсионное общение: Познание, воспитание, отдых / Б.Ф. Омельченко. – М.: Наука, 1991. – 120с.
34. Опорний конспект лекцій з дисциплін «Екскурсовознавство» «Організація екскурсійних послуг» (для студентів спеціальності 7.050201 – «Менеджмент готельного курортного і туристського сервісу» і 6.050400 – «Туризм») / ХНАМГ, Уклад.: М. М. Покоłodна. – Х.: ХНАМГ, 2007. – 80 с.
35. Организация и методика экскурсионной работы: Уч. пособие / [А. В. Даринский, Л. Н. Кривоносова, В. А. Круглова и др.; Отв. ред. А. В. Даринский]. – Л.: ВПШ культуры, 1983. – 124 с.
36. Організація екскурсійної діяльності. Опорний конспект лекцій / Укладач О. О. Каролоп. – К.: Видавничий центр КНТЕУ. – 2002. – 45 с.

37. Пасечный П. С. Туризм и экскурсии / П. С. Пасечный. – М.: Наука, 1983. – 230 с.
38. Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу, від 20 жовтня 2004 р., № 1344/9943.
39. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: Збірник нормативно-правових актів / Під заг. ред. проф. В. К. Федорченка. – К.: Хрінком Інтер, 2022. – с. 32 – 40
40. Правові засади екскурсійної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://turistic.ua.hotlist.biz/ru/blog/main/548.htm>
41. Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18.11.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 32
42. Савина Н. В. Экскурсоведение: Уч. пособие / Н. В. Савина, З. М. Горбылева. – Минск.: БГЭУ, 2004. – 335 с.
43. Седова Н. А. Культурно-просветительный туризм: Учебное пособие. – М.: Советский спорт, 2003. – 96 с.
44. Сичинава В. А. Экскурсионная работа: (Из опыта). Пособие для учителей / Сичинава В. А. – М.: Просвещение, 1981. – 96 с.
45. Сичинава В. А. Использование литературных источников в экскурсионной работе. Методические рекомендации / В. А. Сичинава. – М.: ЦРИБ «Турист», 1976. – 54 с.
46. Тельчаров А. Д. Основы музейного дела. Введение в специальность: Курс лекций / А. Д. Тельчаров. – М.: Омега-Л, 2005. – 184 с.
47. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні. Навч. посіб. / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. – К.: Вища шк., 2002. – 264 с.
48. Федорченко В. К. Туристський словник-довідник / В. К. Федорченко, І. М. Мініч. – К.: Дніпро, 2000. – 155 с.
49. Хуусконен Н. М. Практика экскурсионной деятельности / Н. М. Хуусконен, Т. М. Глушанок. – СПб.: «Издательский дом Герда», 2006. – 208 с.
50. Чагайда І. М. Екскурсоведство. Навч. посібн. / І. М. Чагайда, С. В. Грибакова. – К.: «Кондор», 2004. – 204 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДОЗАЛІКУ (1-й семестр)

1. Музейні установи в системі освіти, культури і туризму.
2. Співпраця музеїв зі спонсорами.
3. Уніфікований паспорт музеїв.
4. Музейна справа – як галузь культурно-освітньої та наукової діяльності.
5. Технологічні етапи організації музейної експозиції.
6. Історико-культурні заповідники України.
7. Характеристика особливостей музеїв.
8. Науково-дослідна робота в музеях.
9. Закон України «Про музеї та музейну справу».
10. Основні завдання наукової роботи музеїв.
11. Послуги оренди музейних приміщень.
12. Характеристика факторів зовнішнього середовища музейного маркетингу.
13. Музеезнавство як наука. Об'єкт, предмет та структура науки.
14. Салонні послуги музеїв.
15. Міжнародна рада музеїв (ІКОМ).
16. Історія розвитку музейної справи в Україні.
17. Характеристика історичних музеїв.
18. Міжнародний центр вивчення консервації та реставрації культурної спадщини (ICCRROM).
19. Історичний екскурс до вчень великих музеезнавців.
20. Характеристика пояснювальних текстів експозицій.
21. Європейський музейний форум (ЄМФ).
22. Класифікація музеїв України.
23. Характеристика науково-технічних музеїв.
24. Перспективи інтеграції українських музеїв у регіональні, національні та міжнародні музейні організації.
25. Генетична класифікація музеїв за профільними типами й профілями.
26. Характеристика основних чинників, що впливають на формування вартості музейних послуг.
27. Пріоритетні напрями та завдання розбудови національної музейної мережі.
28. Характеристика природничих музеїв.
29. Основні вимоги щодо побудови тематично-експозиційних планів.
30. Стратегічні напрями музейного маркетингу – менеджменту.
31. Характеристика художньо-мистецьких музеїв.
32. Комерційна та фандрайзингова діяльність.
33. Музеї та екскурсійно-туристичний рух.
34. Характеристика літературних музеїв.
35. Суть та завдання музейного менеджменту.
36. Налагодження PR- комунікацій між музеєм та суспільством.
37. Фондова робота музеїв.
38. Схема побудови експозицій сучасних музеїв.

39. Співпраця музеїв із санаторно-курортними і туристичними компаніями.
40. Наукове комплектування фондів музею.
41. Характеристика інформаційних технологій музейної справи.
42. Характеристика вікової структури відвідувачів музеїв України за період 2005-2008рр.
43. Збереження музейних фондів.
44. Характеристика розподілу музеїв країни за профілем.
45. Реалізація комерційних проєктів із бізнес-структурами.
46. Експозиційна діяльність.
47. Характеристика стратегічних переваг, що забезпечуються інформаційними технологіями.
48. Характеристика показників та тенденцій відвідуваності музеїв держави.
49. Класифікація музеїв за критерієм комерційності.
50. Маркетингові дослідження споживчого ринку.
51. Музейна мережа Полісся й Карпатського регіону України.
52. Основні види комерційної діяльності музеїв.
53. Характеристика основних причин відвідування і невідвідування музеїв та галерей.
54. Організація взаємовигідної співпраці музеїв із туристичними фірмами.
55. Фандрайзингова діяльність музеїв.
56. Характеристика основних музейних послуг.
57. Типи партнерських технологій між музеями та турфірмами.
58. Характеристика експозиційних прийомів.
59. Визначні музеї середнього Подніпров'я й Поділля.
60. Теорія музейного маркетингу за Ф.Котлером.
61. Облік та зберігання музейного фонду.
62. Організація ефективного музейного маркетингу.
63. Проблеми та перспективи розвитку музейної мережі України.
64. Маркетингова стратегія музеїв.
65. Музейна справа Півдня та Сходу держави.
66. Мережа європейських музейних організацій (NEMO).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ (2-й семестр)

1. Значення теорії в розвитку екскурсійної справи.
2. Сутність та основні поняття екскурсійної діяльності.
3. Перше бюро подорожей та екскурсій.
4. Екскурсійна діяльність наукових товариств.
5. Загальні ознаки екскурсій.
6. Функції екскурсій.
7. Співвідношення цілей, завдань і форм проведення екскурсій (за Б. Смеляновим)
8. Класифікація екскурсій за змістом.
9. Класифікація екскурсій за складом і кількістю учасників.
10. Класифікація екскурсій за місцем проведення.
11. Класифікація екскурсій за засобами пересування.
12. Класифікація екскурсій за тривалістю.
13. Класифікація екскурсій за формою проведення.
14. Використання елементів психології в екскурсійній практиці.
15. Технологія розробки екскурсій.
16. Основні етапи розробки екскурсій.
17. Класифікація екскурсійних об'єктів.
18. Визначення мети, завдань і теми екскурсій.
19. Відбір та вивчення інформаційних джерел.
20. Відбір та вивчення екскурсійних об'єктів
21. Складання, об'їзд (обхід) маршруту екскурсій.
22. Підготовка тексту екскурсій.
23. Контрольний текст екскурсії.
24. Матеріали «портфеля екскурсій».
25. Визначення методичних прийомів і техніки проведення екскурсій.
26. Технологічна карта екскурсії.
27. Складання індивідуальних текстів.
28. Основні технологічні документи, необхідні для розробки і проведення екскурсії.
29. Технологічні основи проведення екскурсій.
30. Показ і розповідь як головні елементи проведення екскурсій.
31. Основні особливості показу в екскурсії.
32. Основні завдання розповіді в екскурсії.
33. Наочність як елемент проведення екскурсії.
34. Хронологічні особливості проведення екскурсії.
35. Паузи в екскурсії.
36. Прийом попереднього огляду.
37. Прийом панорамного показу.
38. Прийом пояснення.
39. Прийом коментування.
40. Рекреаційна сутність екскурсій.

41. Особливості проведення екскурсій на різноманітну тематику.
42. Професійна майстерність екскурсовода.
43. Ораторське мистецтво.
44. Комунікаційна майстерність.
45. Невербальні засоби спілкування екскурсовода.
46. Оцінка екскурсії слухачами.
47. Професійна оцінка якості екскурсії.
48. Специфіка роботи екскурсовода з іноземними туристами.
49. Прообраз екскурсій в мандрівках давнини (IX – XIX ст.).
50. Початок організованого туризму, зародження і становлення екскурсійної справи (кінець XIX – початок XX ст.).
51. Створення централізованої системи управління туризмом.
52. Відновлення і розвиток екскурсійної справи у повоєнній радянській Україні (50 – 80-ті роки XX ст.).
53. Екскурсійна справа на сучасному етапі.
54. Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування.
55. Специфічні риси екскурсійних послуг – фактори маркетингу екскурсійного продукту.
56. Методична робота екскурсійних установ як складова маркетингової діяльності.
57. Диференційований підхід до просування і збуту екскурсійного продукту та екскурсійного обслуговування.
58. Основні положення законодавства України щодо екскурсійної діяльності.
59. Правовий статус екскурсанта. Страхування та медична допомога. Забезпечення безпеки.
60. Організація підприємництва у сфері надання екскурсійних послуг.
61. Організаційно-правові основи функціонування екскурсійних установ.
62. Основні кваліфікаційні вимоги для гідів-перекладачів.
63. Кваліфікаційні вимоги для екскурсоводів.
64. Організація консультацій при розробці екскурсії.
65. Суть поняття «промислова екскурсія». Класифікація промислових екскурсій.
66. Особливості проведення екскурсій для різноманітних груп населення.
67. Основні критерії оцінки екскурсії.
68. Екскурсійний метод, його значення, мета і завдання. Особливості екскурсійного методу.
69. Посадові обов'язки екскурсовода, менеджера екскурсійного обслуговування, психолога при організації екскурсійної діяльності.